

Pædagogisk læreplan for Brøns Rejsby Børnehave

2021/2022 evalueres senest i starten 2023

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der

Om skabelonen

Denne skabelon henvender sig til jer, som er ledere og pædagogisk personale i dagtilbud. Formålet med skabelonen er at inspirere og understøtte udarbejdelsen af jeres lokale pædagogiske læreplan.

Den grundlæggende ramme for udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven med tilhørende bekendtgørelse, der er omsat i Børne- og Socialministeriets publikation [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#), 2018. Det er hensigten, at I skal bruge publikationen, når I arbejder med skabelonen.

Skabelonen indeholder alle de lovmæssige krav til at udarbejde den pædagogiske læreplan. Samtidig understøtter skabelonen jeres overvejelser vedrørende den løbende dokumentation og evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan.

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for det pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, hvor legen er grundlæggende, og børneperspektivet er tydeligt. Jeres konkrete læreplan giver jer en ramme til at arbejde systematisk med at planlægge, følge op på og videreudvikle kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø i jeres dagtilbud i forhold til jeres børnegruppe.

Inden for de krav, der følger af dagtilbudsloven, er det op til jer at beslutte, hvordan I konkret vil arbejde med den pædagogiske læreplan. Jeres læreplan skal være et dynamisk og meningsfuldt dokument, som peger fremad, og som I kan bruge aktivt i den løbende udvikling af den pædagogiske kvalitet og jeres pædagogiske praksis.

[Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#)

Brug af skabelonen

Når I udfylder skabelonen, skal I klikke på *skrivefeltet*. I kan fremhæve tekster og indsætte billeder.

I kan slette denne side ved at markere teksten og billedet og trykke *delete*. I kan også slette den sidste side, hvis I ønsker det.

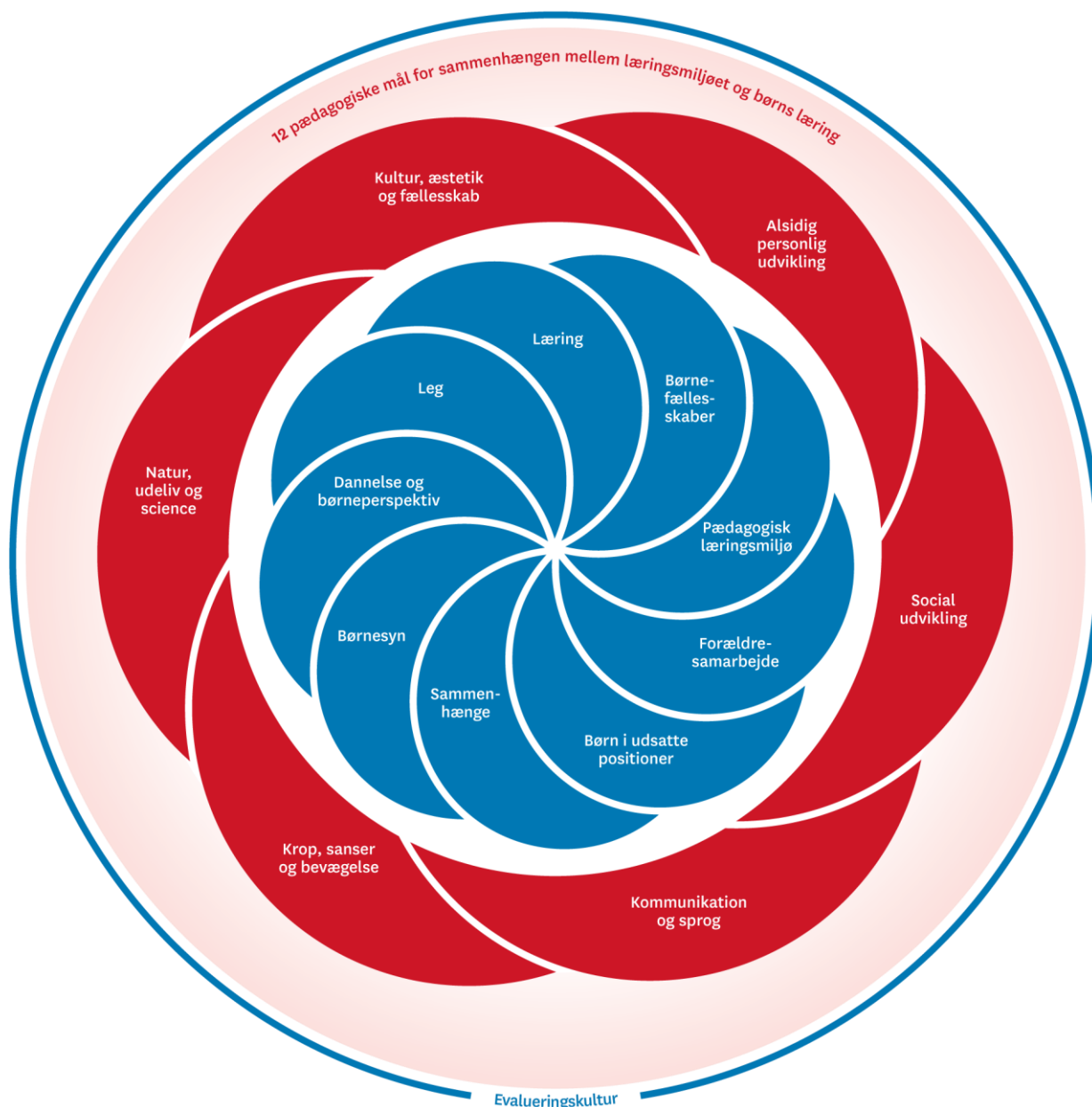
På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Vigtig for læseren:

ORANGE tekst er småbørn 0-3 år

GRØN tekst er børnehavebørn 3 til 6 år

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den

tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen.

Hvem er vi?

Brøns Rejsby Børnehave er en del af område Skærbæk og vi ligger i den nordlige del af området.

I området er der 7 dagtilbud – hvoraf det ene er en specialbørnehave.

Brøns Rejsby Børnehave er en aldersintegreret filial normeret til 40 børnehavebørn og 15 småbørn.

For tiden er der omkring 15 småbørn og 20-25 børnehavebørn.

I Brøns Rejsby Børnehave vægter vi leg og læringen i naturen højt. Vi er omgivet af masser af skøn natur og slår det ikke til så har vi en bus som kan køre os hvorhen vi vil.

Vi ser værdien i at arbejde i mindre grupper og har lige sat fokus på at have en mere visuel struktur i hverdagen. Forventelig kan børnene bruge det til en større forudsigelighed i deres hverdag og med mere medbestemmelse.

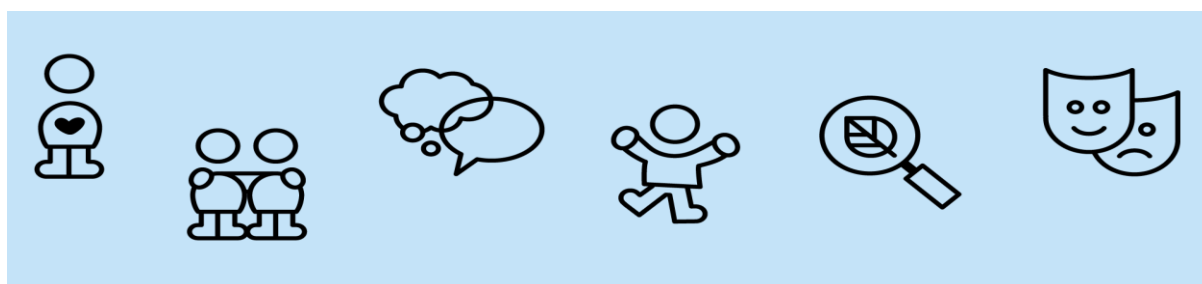
Vi skal i 2020 i gang med en større renovering af legepladsen.

Vores adresse

Brøns Rejsby Børnehave

Højbjergsvej 12 Brøns

6780 Skærbæk

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

I det følgende vil vi redegøre for hvordan følgende centrale elementer kommer til udtryk i dagligdagen

Børnesyn

Dannelse og børneperspektiv

Leg

Læring

Børnefællesskaber.

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene

Børnesyn:

Børnesyn er måden vi opfatter børnene på og at der til børnelivet knytter sig rettigheder til at have indflydelse på eget liv både i og udenfor dagtilbuddet.

I Dagtilbudslovens § 8, stk. 2 er følgende beskrevet:

"Det at være barn har en værdi i sig selv. Børn skal ikke alene forberedes på at blive voksne, men også støttes og værdsættes i de første år" (Den nye styrkede pæd. læreplan side 16)

Børn ses som kompetente og selvstændige, men samtidig har de brug for omsorg, udfordringer, positive forventninger og tillid fra det pædagogiske personale. Et børnesyn, der værner om børns perspektiver og leg, er ikke nyt, men tværtimod noget, der har dybe rødder i pædagogprofessionens kultur, hvor legen skal forstås som et fænomen, der har værdi i sig selv. Dette børnesyn kan kaldes et *pædagogisk børnesyn* "når det pædagogiske personale med afsæt i børns leg møder det enkelte barn samt gruppen af børn, og når hun eller han vurderer og tilpasser sin pædagogiske praksis herefter." (Den styrkede pædagogiske læreplan - Grundbog til dagtilbudspædagogik) Børnenes bidrag er væsentlige og vigtige elementer i vores pædagogiske arbejde - her gælder både de planlagte aktiviteter, rutinesituationer, de spontant opståede situationer samt legen. Børnene skal føle sig set og forstået, så de oplever, at de har en demokratisk stemme.

Eksempel:

I Brøns Rejsby børnehave besluttede vi i efteråret 2019, at man i de våde årstider ikke længere må gå ind med sko. Enten tager man skoene af, eller også tager man de "blå futter" udenpå skoene. I foråret 2020, hvor vejret begyndte at blive bedre og bedre, kunne vi begynde at spise frugt ude på legepladsen om eftermiddagen. Men inden man spiser frugt, skal man ind og vaske hænder samt evt. gå på wc. Børnene skulle derfor ind og tage fodtøj af for at gå ind og vaske hænder, for til sidst at tage fodtøj på igen. Dette gav nogle udfordringer for nogle af børnene, da de havde svært ved selv at få fodtøjet på. Derudover er nogle af børnene også lidt trætte efter at have været i gang hele formiddagen og efterfølgende halvanden time på legepladsen. Endvidere gav det nogle dage også ekstra udfordringer til det pædagogiske personale, da der skulle bruges en masse ekstra tid i garderoben frem for at kunne gå lige ud på legepladsen og hjælpe med frugten. Vi drøftede og reflekterede over situationen og blev enige om, det ikke var et børnesyn, der værnede om børnenes perspektiver. Vi besluttede derfor, at børnene gerne må gå ind med sko, når de skal vaske hænder og på wc, og at det pædagogiske personale til slut lige tørrer gulvet over. Det resulterede i, at overgangen nu forløber noget nemmere - børnene skal ikke længere bøvl med at få fodtøjet af og på og det pædagogiske personale sparer tid i garderoben.

Dannelse og børneperspektiver:

Vores definition af dannelse omhandler: Barnets udvikling, barnets personlighed/trivsel, det at barnet kan begå sig blandt andre og at barnet kan regulere sig i selv i forskellige sammenhænge samt i det miljø barnet befinder sig i (yderstyring/indrestyring), lære barnet om de grundlæggende normer – være en god kammerat, sidde pænt ved bordet, sig tak, opføre sig ordentligt osv. Barnets selvværd udvikles med støtte fra omsorgspersonerne. Det pædagogiske personale skal give omsorg og tryghed, så børnene udvikles til at blive små selvstændige individer.

Dannelse er noget andet end "bare" normer og opdragelse og vi kommer alle med forskellige værdier.

Wolfgang Klafki mener, at dannelse kommer til udtryk gennem tre færdigheder: Evnen til selvbestemmelse, medbestemmelse og solidaritet.

Selvbestemmelse:

- Evne og vilje til at bestemme over og have en mening om forhold, der vedrører en selv.
- Man skal øve sig i at træffe valg.

Medbestemmelse:

- At kunne og ville deltage i hverdagens forskellige kollektive sammenhænge.
- Man skal være en del af en gruppe for at have medbestemmelse og for at få erfaringer med medbestemmelse.

- Det frigørende element i relationsarbejdet kan være når man sidder i en gruppe med en sangkuffert og børnene skiftes til at vælge en sang. Planen er, at der skal synges forskellige sange, men vi oplever at alle børn ender med at vælge den samme sang. Det kalder på vores opmærksomhed om ændringer for at nå målet.

Solidaritet:

- Evne og vilje til at forbinde sig til mennesker i udsatte positioner og gøre en indsats for dem.
- Solidaritet er oftest forbundet med følelser om oplevet fællesskab.

Udviklingen af selvbestemmelse, medbestemmelse og solidaritet er en del af barnets almene udviklingen dannelsen. Det pædagogiske personale skal støtte/hjælpe børnene til dette – ved at invitere børnene til at være aktivt deltagende, så børnene er med til at skabe deres egen udvikling og læring.

"Barndommen har værdi i sig selv, og det pædagogiske læringsmiljø skal tage udgangspunkt i et børneperspektiv, uanset om der er tale om hverdagsituationer, børneinitierede aktiviteter eller voksenplanlagte forløb." (Den Styrkede Pædagogiske Læreplan s. 17)

Hanne Warming beskriver børneperspektivet ud fra tre overordnede forståelser, som oftest supplerer hinanden i praksis. "Et udefra-perspektiv" som i daginstitutionen er det pædagogiske personales syn på og forståelse af barnet eller gruppens behov. Her er børneperspektivet et udtryk for det pædagogiske personales perspektiv på barnet udefra. I "Et tilstræbt indefra-perspektiv" forsøger det pædagogiske personale at sætte sig ind i det enkelte barns eller en børnegruppens situation og forstå, hvad barnet eller gruppen selv ville sige, hvis de kunne, uden nødvendigvis at have muligheden for at spørge. Det kan f.eks. være, at barnets sprog ikke er tilstrækkeligt eller at der simpelthen ikke er mulighed for at spørge barnet direkte. "Barnets egne artikulerede perspektiver, oplevelser og ønsker" handler om et såkaldt inde-perspektiv hvor barnet udtrykker sig om eget liv på verbale og nonverbale måder.

Eksempel:

Det pædagogiske personale har planlagt, at gruppen skal synge forskellige sange og fagtesange vha. en sangkuffert. Målet for det pædagogiske personale er, at børnene skal lære/synge en masse forskellige sange. Børnene må på skift vælge en sang fra sangkufferten, og fordi der også er fokus på medbestemmelse, må børnene derfor gerne vælge den samme sang. Det viser sig dog hurtigt, at børnene bliver inspireret af hinanden og derfor vælger den samme sang. Dermed bliver målet ikke opfyldt, da planen var at børnene skulle lære/synge forskellige sange.

Det pædagogiske personale kan nu reflektere og evaluere på aktiviteten, så aktiviteten kan blive justeret til næste gang og målet måske blive opfyldt. Det kunne f.eks. være, at det pædagogiske personale valgte, at når børnene næste gang vælger en sang, tager de f.eks. kjolen op (genstanden, der fortæller, at det er sangen "Se min kjole", der skal synges), så det næste barn ikke har mulighed for at vælge den sang, men må vælge en ny sang.

Leg:

Leg er en afgørende faktor for børns trivsel, læring og udvikling. Men legen har levet et isoleret liv i danske daginstitutioner. Legen er ikke blevet set som en del af pædagogikken, men noget børn selv tog vare på. (Warrer & Broström: 2017)

Flere legeforskere hævder, at leg kan være svært at definere, men ifølge Joseph Levys kan leg defineres således;

"Legen er indre motiveret, hvilket vil sige, at barnet leger for at lege. Det har ikke noget formål med at lege. Det leger således ikke for at lære. Leg er en proces, der hviler i sig selv. ...Motivet for at lege, er at lege" (Broström :150)

Det er vigtigt at se to typer af leg: den lærerige leg og den legende læring.

I den lærerige leg er det børnenes eget valg af leg, der er det centrale - de leger for at lege. Det pædagogiske personale er ikke bare tilskuere, men de indgår i legen og bidrager til noget nyt og er lydhøre over for børnenes leg. De kan sammen eksperimentere i legen og derved kan den lærerige leg styrke den uformelle læring i legen.

Man ville også kunne kalde den lærerige leg for den frie leg. I den frie leg kan barnet komme i flowtilstand, det vil sige, at barnet er engageret og fordybet. Dog er den frie leg ikke helt fri for det pædagogiske personale, da det pædagogiske personale altid vil kunne stå til rådighed med hjælp og guide legen.

Den legende læring vil sige, at der er fokus på det faglige indhold. Det faglige stof kommer først, hvorpå aktiviteten udformes med en legekarakter, hvor det pædagogiske personale og børnene sammen skaber et læringsrum, som kan skabe nye færdigheder. I den legende læring er der fokus på læringen samtidig med at det pædagogiske personale bestræber sig på, at aktiviteten får en legende karakter. (Warrer & Broström: 2017)

Samspil og relationer mellem børn og det pædagogiske personale er afgørende for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Samspillet dækker over alle situationer, der foregår i løbet af dagen, hvor man kommunikerer eller er sammen om noget andet, f.eks legen. Kvaliteten af samspillet og relationerne påvirker hele det pædagogiske læringsmiljø. (EVA: 2018)

Det at sætte fokus på tilknytning til barnet og skabe en tryk tilknytning gør, at samspillet mellem børn kan give høj kvalitet. Hvis vi kender børnene og de har en tryk tilknytning til os, kan vi se hvert enkelt barns behov og derved alles behov. I denne tilknytning og samspil kan vi også besvare børnenes behov og ideer. Her kan vi være nysgerrige på, hvad de tænker og har lyst til. Når vi har skabt disse forudsætninger, kan vi skabe rammerne. Her er det vigtigt med en genkendelighed i rutinesituationerne, at skabe rum, stabilitet og ro omkring børnene. (EVA: 2018)

Eksempel 1:

3 børn på 3 og 4 år leger købmand/bager med køkkentingene i rød gruppe og inviterer den voksne til kage og kaffe. Snakken går på hvor man kan købe kage – hos en bager. Åh siger

en af børnene, det er ligesom "bager Bro" (sangen). Så falder snakken om farver da "bager Bro's) næse har forskellige farver.

Snakken forsætter om børnene bager sammen med deres forældre, hvad der kan være i kager, om kager er sunde og hvor man kan købe de forskellige ting der skal i kagerne. De snakker også om, om børnene er med ude og handle og hvem der handler derhjemme.

Da "kagerne" er færdige snakker de om det er sure/søde kager.

I løbet af processen kommer der flere børn til i legen og den voksne er meget nærværende.

Eksempel 2:

Vokseninitieret leg – En eftermiddag med uro på stuen og små konflikter om dinosaurer og actionmænd. En voksen sætter sig på gulvet midt i rummet, og samler en dinosaur op. Den voksne begynder at sige farlige dinosaurlyde. Straks kommer de børn hen som havde små konflikter om hvem der skulle have hvilken dinosaur – kort efter kommer også de børn som diskuterede omkring actionmændene. Legen kom godt i gang med den voksnes dinosaur som midtpunkt. Til sidst var alle børnene på stuen med i legen. Der blev grinet af de fjollede dinosaurer der nu både kunne snakke, danse og lave ninjatricks. På skift viste børnene hvad deres dinosaurer eller action mænd kunne. Der opstod mange forskellige dialoger både mellem den voksne og børnene, men også børnene imellem som handlede om alt fra fantasifulde tricks til "fakta" omkring de forskellige dinosaurer.

Eksempel 3:

I gul gruppe (0-3 år) har vi en stor kasse med køkken/mad ting. Når den tages frem, opstår der hurtig leg i børnegruppen. Alle kan være med, uanset alder, de større børn laver mad og giver til de yngste, de yngste kigger nysgerrigt på og deltager aktivt i legen. Vi voksne kan også deltage og får serveret kaffe osv. Og samtidig får vi en god snak med børnene om hvad de forskellige ting hedder, om det er varmt eller koldt mad, sundt eller usundt osv. Så der kommer også hurtig læring med ind i legen. Det er meget tydeligt at børnene kan genkende tingene fra deres hverdag.

Læring:

Læring kan defineres som de erfaringer en person tilegner sig ved spontant eget valg af aktiviteter, arbejde eller opgaver. (Held og Olsen: 2006)

Der er sket et paradigmeskifte indenfor pædagogikken. Ser man 10-15 år tilbage stod begreberne omsorg/tryghed og udvikling øverst på dagsordenen, hvorimod det i dag er læring, der er det helt centrale i dagtilbud.

Man kan ikke lære nogen noget, de ikke vil, så derfor er læring lystbetonet og frivillig. Læring er uforudsigelig og sker, når den sker. Dette læner sig godt op ad McGivney som mener, at 25% af det, mennesket lærer, er formel læring, mens 75% udgøres af uformel læring. (McGivney 1999)

Læringen finder ikke kun sted fra kl. 9.30-10.30 i de planlagte aktiviteter, men derimod finder læringen sted hele dagen – både i planlagte aktiviteter, leg og i rutinesituationerne. Da der findes mange rutinesituationer i løbet af dagen, er det bl.a. vigtigt at huske på læringen heri. Rutinesituationer kan let blive set som noget, der blot skal afvikles og ikke som et væsentlig læringsrum. Der er:

"et omfattende potentiale i at tilrettelægge rutinerne, så de konkret bidrager til at øge børnenes deltagelsesmuligheder og fællesskaber, trivsels- og læringsmuligheder" (Mortensen: 84)

Rutinesituationerne bør fungere som kvalitativt livs- og læringsrum for børnene og endvidere kan rutinerne bl.a. støtte udviklingen af selvstændighed, samarbejde og handlemuligheder. Når man inddrager børn i rutinerne og de praktiske opgaver, bliver der mere tid til samarbejdet og samværet. Barnet får en anden fortælling om sig selv, når de kan bidrage og er nødvendige og betydningsfulde. Når børn oplever, at de kan bidrage, oplever de sig selv som betydningsfulde aktører i fællesskabet og dette påvirker deres selvværd, udvikling, læring og trivsel positivt.

Den russiske psykolog Vygotsky anvender udtrykket: zonen for den nærmeste udvikling. (Held og Olsen: 2006) Det handler om, at barnet, der skal lære noget, skal op og "stå på tæer" så tæt på den zone, hvor de ikke på egen hånd kan endnu, men som de kan med hjælp fra f.eks. en voksen. Med det menes, at det, som barnet kan i dag med hjælp fra en voksen, kan det klare selv i morgen. Dette falder godt i tråd med Tønder Kommunes børnepolitik, der skriver i deres uddannelsesstrategi "Uddannelse til alle" at :

"Læring er enhver proces, der medfører at man varigt bliver i stand til at gøre noget andet og bedre, end man kunne før" ("Uddannelse til alle", Tønder Kommune)

Vygotsky mener udelukkende, at der er en nærmeste udviklingszone i spil, når der er et aktivt vekselspil mellem to personer (f.eks. i legen) med henblik på en læring og udvikling for den ene part. Vygotsky beskriver i legen en anden slags nærmeste udviklingszone, hvor forholdet mellem børnene og det pædagogiske personale er ligeværdigt og symmetrisk. Her kan de sammen klare mere i legen, end de kan hver for sig og legen bliver en slags stillads for læringen og udviklingen.

Eksempel:

Vi oplevede i småbørnsgruppen, at det kunne blive lidt hektisk, når vi om formiddagen gerne ville ud. Der var 15 børn, der skulle i tøj, og ofte gik vi alle ud i garderoben på samme tid, så vi hurtigt kunne få børnene i tøj og dermed komme ud og få mest muligt ud af tiden udendørs. Efter refleksion og evaluering er vi efterfølgende blevet klogere på, hvilken læring der kan finde sted i denne rutinesituation samt hvad vores mål vil være. Hvis målet er, at vi "bare" skal ud på legepladsen, er der ingen grund til at alle 15 børn plus voksne går i garderoben på samme tid. Vi besluttede derfor, at der kun skulle 2-3 børn samt en voksen i garderoben ad gangen. Dette gav pludselig en helt anden garderobesituation. Det foregår nu meget mere stille og roligt, børnene har nu tid til at øve sig i at være selvhjulpne og det pædagogiske personale kan hurtigt træde til, hvis der er brug for hjælp.

Børnefællesskaber:

For børn i daginstitution, har en række personer og faktorer indflydelse på deres udvikling, liv, læring og dannelse. Det er relationen de andre børn, de pædagogiske voksne samt deres tilgang og metoder til arbejdet, dagtilbuddets lokalitet, de politiske og økonomiske rammer for dagtilbuddet, legeremedierne osv. Alle disse forbindelser og det evige sammenspil med omverdenen skaber dette fællesskab.

Det pædagogiske personale fastsætter rammerne for børnefællesskaber som opnås igennem al leg, dannelse og læring, eksempelvis venskaber, etablering af forskellige fælles aktiviteter og samlinger. Her er venskaber og relationer afgørende for at alle børn oplever at være en del af fællesskabet hvor de bliver respekteret og lyttet til. Det pædagogiske personale har til opgave at skabe en balance imellem individ og fællesskab i dagtilbuddet. *"I dagtilbuddenes hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende, samtidig med at fællesskabet skaber rum til alle, nye relationer og mulighed for at prøve forskellige positioner mv."* (Forarbejder til dagtilbudsloven §8, stk. 2)

Forældrene har også et medansvar for at skabe et velfungerende børnefællesskaber, som er præget af at børn kan etablere venskaber på tværs af køn og kultur samt at mobning forebygges. Fx i de daglige dialoger med barnet, tale ordentlig om kammerater og de pædagogiske voksne i barnets dagtilbud. Signalere både med mimik, kropssprog og tale om at dagtilbuddet er et rart sted at være og at udfordringer kan løses. At møde dagtilbuddet med venlighed, nysgerrighed og samarbejde.

Hos os er børnenes hverdag sammensat omkring forskellige typer af afbrydelser og skift mellem forskellige situationer, forskellige aktiviteter og med forskellige deltagere. Det indebærer at både de pædagogiske voksne og børnene skal lægge planer og involvere andre i nye aktiviteter, lege – der skal forhandles hvem må være med, hvor skal vi lege og hvilke positioner skal der indgå i legen.

Vi er opmærksomme på at børn har forskellige muligheder for at deltage og få indflydelse i det pågældende "fællesskab". En stor og betydningsfuld del af vores arbejde, er at have opmærksomhed på dette vilkår og give støtte og mulighed til barnet og der i gennem adgang til fællesskaber.

Der er mange spørgsmål vi skal stille os selv fx:

- Hvordan forskellige voksenplanlagte aktiviteter skaber forskellige deltagelsesmuligheder for børnene
- Hvordan forskellige børns muligheder er for at deltage og få indflydelse på legen
- Hvad er børnene optaget af og hvad har de gang i med hinanden?
- Vi skal tænke over forholdet mellem det et barn gør og det som andre børn gør i en givende kontekst.
- Hvorfor kommer P altid i konflikt?

Pædagogisk læringsmiljø

Pædagogisk læringsmiljø:

Et pædagogisk læringsmiljø, er et miljø, hvor der med afsæt i de centrale elementer i det pædagogiske grundlag arbejdes målrettet og bevidst med børns trivsel, udvikling, dannelse og læring. Det pædagogiske læringsmiljø skal være et sammenspil mellem bl.a. det pædagogiske personales uddannelse og kompetencer, de fysiske rammer, børnegruppens størrelse, forældresamarbejde samt normeringen.

For at børnene får de bedste betingelser for en god læring samt en god udvikling, er det vigtigt at det pædagogiske personale har blik for hvordan praksis kan rammesættes, organiseres og tilrettelægges. Dette kan bl.a. ske via refleksioner samt evalueringer.

Det kan eksempelvis have stor betydning for børns sociale udvikling, at der i det miljø, de er i, er pædagogiske voksne, der kan støtte barnet i at sige til eller fra. Ligeledes er det vigtigt, at barnet befinder sig i et solidt sprogligt miljø i dagtilbuddet, så barnet udvikler gode kommunikative samt sproglige egenskaber. Dette kan det pædagogiske personale styrke ved at indgå i længere dialoger med barnet, stille åbne spørgsmål og sætte ord på alt det der sker i hverdagen i pædagogiske tilrettelagte aktiviteter, have fokus på højtlesning og dialogisk læsning og ikke mindst øje for læring i de daglige rutiner samt spontane aktiviteter.

Der er et krav til, at det pædagogiske læringsmiljø skal være til stede hele dagen. Barnets læring skal ikke være afgrænset til halvanden times pædagogiske aktiviteter, der er planlagt om formiddagen. Barnet skal derimod have mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes gennem hele dagen. Både i forbindelse med planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, barnets leg eller i de daglige rutiner som frokost, bleskift, tøj der skal på og af i garderoben osv.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiver og deltagelse, børnefællesskabet, børnenes forskellige forudsætninger samt børnegruppens sammensætning.

Eksempel: 1

I rød gruppe (ca 4-5 år) har vi oplevet udfordringer med at vente på tur, modtage beskeder og udføre dem. Et tidspunkt hvor det særligt kom til udtryk var når vi skulle på badeværelset inden madpakker. Selvom børnene blev sendt afsted lidt efter lidt endte det ofte med løb, larm og konflikter på badeværelset. Derudover kunne det også tage meget langt tid. Derfor begyndte vi i stedet at gå sammen ned på badeværelset. Den voksne forrest efterfulgt af en række børn, nogen gange i dyb stilhed og andre gange mens vi synger en sang. På den måde har vi nu en rolig rutine inden madpakker. Dem som der ikke er plads til på badeværelset må stå uden for og vente. Efterfølgende må dem som bliver først færdig vente til alle er færdige og vi sammen kan gå ned på stuen igen. Det giver børnene genkendelighed, de ved præcis hvordan de skal forholde sig, de er blevet bedre til at vente på tur, det tager kortere tid og har givet mere ro i huset op til spisetid. Endvidere har forudsigeligheden i rutinen også gjort det nemmere for børnene at modtage beskeden omkring badeværelsesbesøget, men også den besked der kommer inden de fx skal ud på legepladsen. Det har givet en helt anden ro at vi går til middagsstunden på en meget mere rolig måde.

Eksempel øvrige muligheder:

Lene: Børnene hjælper med at rydde op efter mad – børnene bliver på hver deres stue indtil de skal puttes – mindre gråd og konflikter

Lone: Brugen/tilgængeligheden af Motorik redskaber

Jette: Bordopdækning til middag – er der en anden der vil hjælpe må de spørge "duksen"

Sanne: Turtagning ift. wc besøg inden middag

Samarbejde med forældre om børns læring

“Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Forældresamarbejde

Forældre er de mest betydningsfulde i et barns liv, hvorfor forældrenes perspektiv på barnet har betydning i den professionelle kontekst. Et målrettet forældresamarbejde indebærer, at det pædagogiske personale og forældrene samarbejder om barnets trivsel, sundhed, læring og udvikling. Grundlaget for samarbejdet er en gensidig respekt for hinanden, åbenhed og tillid.

Den gode modtagelse

Samarbejdet begynder allerede inden, barnet starter i institutionen ved, at forældrene modtager et velkomstbrev med information omkring institutionen herunder stue og pædagog. Velkomstbrevet indeholder desuden praktiske oplysninger i forhold til barnets dagligdag i institutionen og en opfordring til familien om at tage kontakt forud for barnets opstart. Derudover udfylder forældre og institution et overgangsskema, som bruges når barnet går fra småbørnsgruppe til børnehave og igen fra børnehave til skole.

Aflevering/afhentning

Den daglige dialog foregår som kortere eller længere samtaler, når barnet afleveres og hentes. Her er der en gensidig forventning om, at der informeres om, hvordan barnet har det. Her informerer forældrene institutionen omkring bleer, søvn, tøj, medicin, madpakker, sygdom mv. og det pædagogiske personale informerer om, hvordan barnet har haft det, og hvordan dagen er gået.

Det er afgørende, at børn, forældre og personale får en god start og afslutning på dagen. Dette er med til at skabe tillid mellem personale og forældre og bedre kendskab til hinanden, hjem og børnehave.

Forældresamtaler

I løbet af barnets tid i både småbørnsgrupper og børnehave vil der blive afholdt forældresamtaler om barnets trivsel og udvikling. Hver institution har tilrettelagt hvornår disse samtaler afholdes ud fra deres årshjul og struktur. Der er minimum en samtale årligt.

Udover de faste forældresamtaler i løbet af barnets børnehavetid, vil der i tilfælde af, at barnets trivsel ændres, være behov for flere forældresamtaler. Det vil her være muligt at inddrage PPR, talepædagog, psykolog, familieteam m.fl.

Forældrevalgmode, forældreråd og områdebestyrelse

Forældrevalgmode:

Der afholdes forældrevalgmode en gang årligt i september. Her er der valg til forældreråd samt repræsentant til områdebestyrelsen. Ofte er der også et oplæg omkring et aktuelt emne såsom kost, særligt pædagogisk arbejde eller lignende.

Forældreråd:

I forældrerådet afholdes der løbende møder. Her informeres om den aktuelle situation i institutionen. Forældrene har mulighed for at tage emner om, som de ønsker drøftet. Derudover samarbejdes der om planlægning og afvikling af sociale arrangementer.

Områdebestyrelsen:

I områdebestyrelsen afholdes der 6 møder årligt samt efter behov.

Områdebestyrelsen udgøres af 1 repræsentant fra hver enkelt institution indenfor området, valgt af og blandt forældre til børn i institutionen, samt 3 fælles medarbejderrepræsentanter valgt af og blandt fastansatte medarbejdere i institutionerne i området. Ud over områdebestyrelsens medlemmer vælges der 1 personlig suppleant for hver enkelt forældrerepræsentant, der vælges for den enkelte institution inden for området, og 2-3 suppleanter for medarbejdere, der vælges fælles for området.

Det er områdebestyrelsens opgave at fastsætte principper for daginstitutionens arbejde og principper for anvendelsen af en budgetramme for daginstitutionen indenfor de mål og rammer, som Kommunalbestyrelsen har fastsat. Områdebestyrelsen skal herunder inddrages i processen omkring udarbejdelse, evaluering og opfølgning af den pædagogiske læreplan.

Det er områdebestyrelsens overordnede opgave at være med til at sikre samarbejde på tværs af dagtilbuddet, deltage i opbygningen af fælles politikker, kulturer og pædagogiske aktiviteter.

Områdebestyrelsen har indstillingsret og ret til at deltage ved ansættelsen af den daglige leder i institutionerne, beliggende indenfor området. Områdebestyrelsen har indstillingsret til områdelederen ved ansættelsen af fast personale i dagtilbuddet. Områdebestyrelsen er høringspart i forhold til politiske beslutninger om strukturomlægninger m.v. Der skal i henhold til dagtilbudslovens § 15 stk. 1 og § 16 b stk. 1 træffes beslutning om evt. at fravælge et sundt frokostmåltid. Dette sker på institutionsniveau, men områdebestyrelsen kan udstikke en retning. I tilknytning hertil kan der på institutionsniveau i henhold til lovens § 17 besluttes, at oprette en forældrearrangeret frokost- og madordning

Sociale arrangementer mv.:

Institutionerne arrangerer forskellige sociale arrangementer i løbet af året som eksempelvis Luciaoptog, julefest, bedsteforældredag, sommerfest, arbejdsdag, frugtordning, pædagogiske dage, påskeløb, virksomhedsbesøg på forældrenes arbejdspladser m.fl. Her er der tradition for, at forældre og bedsteforældre bakker op omkring arrangementerne.

Når der afholdes sociale arrangementer, kan børnene opleve de sociale relationer der opstår eller er mellem personale/forældre og forældre/forældre. Ved de sociale arrangementer ople-

ver børnene, at forældre og personale er sammen på et mere personligt plan frem for på et rent professionelt plan.

Det er også ved de sociale arrangementer, at personale og forældre har mulighed for at lære hinanden bedre at kende og kan opbygge et tillidsforhold, som er nødvendigt for at have et fornuftigt samarbejde omkring barnet – også i svære/udfordrende situationer.

Kommunikationsplatforme:

Der bliver informeret omkring vigtige informationer og referater fra møder i forældrerådet og områdebestyrelsen i papirform, på tavler og på sigt via AULA. Det er vigtigt at forældre kan få indsigt i børnenes læring og hverdag, der bliver informeret omkring det daglige arbejde via en opslagstavle og printede billeder der er ophængt på stuedøren, på sigt skal dette foregå via AULA.

Hvad kan styrkes/blive bedre/ønsker for fremtiden:

- Sjove historier/billeder på AULA fra børnenes hverdag gerne med uddybelse og opfølgning på det pædagogiske arbejde der laves med børnene, samt hvilket pædagogisk arbejde der fokuseres på i den følgende måned.
- Postkasse opsat af forældrerådet til at modtage emner som institutionens forældre gerne vil have taget op i forældrerådet.

Brøns Børnehave:

Hvad samarbejder vi om

Vi samarbejder om en velfungerende institution – både det tillidsfulde samarbejde mellem forældre og personale, samt de fysiske rammer. Forældrene er gode til at give en hånd med når der skal bruges hjælp, fx når der skal laves ting og sager på legepladsen. Eller når personalet holder den årlige pædagogiske dag, så samarbejdes der om at give børn en fridag eller tidlig dag, eller at give en hjælpende hånd med i børnehaven.

Hvilke fora'er samarbejder vi i – både de formelle og de uformelle

Det formelle er, når der inviteres til møde med en dagsorden, herunder forældremøder og skal-opgaverne i forhold til indholdet i Dagtilbudsloven

Det uformelle er, snakke i garderoben når børnene afleveres/hentes, Snakken når man følges til/fra bilen, de uformelle snakke er med til at opbygge tillid og giver grobund for et velfungerende samarbejde.

Det uformelle samarbejde ved en fællesspisning, en sommerfest, bedsteforældredagene i løbet af året og fredagskaffen er også guld værd.

Hvad ønsker vi at styrke/blive bedre til i forhold til samarbejde?

At både forældre og medarbejdere får sagt det som skal siges til hinanden i de forskellige situationer. At opleve uenighed som en udviklende faktor i samarbejdet. (dette kan alle altid forsøge at blive bedre til og styrke)

Mere information i forhold til hvad børnene laver, samt billeder. Manglende intra og Corona har bestemt ikke gjort dette nemmere, så vi håber på mere når aula kommer op at køre.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan vi skaber et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes

Børn i udsatte positioner:

Vi tilstræber, at børn med særlige behov inkluderes i dagligdagens forskellige praksissituationer og aktiviteter (læringsmiljøer), idet det pædagogiske personale tilrettelægger dagligdagen ud fra børnegruppens forskellige ressourcer, behov og aktuelle udfordringer. Det betyder bl.a., at det pædagogiske personale fokuserer på børnenes forskelligheder som en ressource for mestring, udvikling, læring og dannelse. Ligesom det pædagogiske personale identificerer, fremhæver og anvender børnenes forskellige ressourcer, kompetencer og potentialer aktivt i dagligdagen som en styrke for fællesskabet. Integrationen af arbejdet med børn i en udsat position i vores daglige praksis afspejler Områdets centrale overordnede aktivitetsmål: At det enkelte barn oplever sig anerkendt som en særlig og værdifuld del af fællesskabet med det, som barnet kan byde ind med i den aktuelle situation og med vores blik på NUZO,(Vygotski).

Eksempler:

- Når et af vores børn tildeles et ressourceforløb prioriterer vi et godt samarbejde med ressourcepædagogen. Vi har fokus på vidensdeling helt generelt og overholder de aftaler, der er indgået. Der er et fast punkt på vores dagsorden til personalemøde, hvor status og evt. nye tiltag italesættes, således at hele personalegruppen har kendskab til det og kan bidrage til barnets trivsel og læring.
- I det omfang et barn har brug for at trække sig fra fællesskabet, er det muligt for barnet at blive afskærmet fx med en skillevæg, eller der kan oprettes et lille miljø, hvor barnet kan være for sig selv eller med en kammerat.
- For at have de samme livsmuligheder skal man behandles forskelligt. Det har vi har en fælles forståelse af i personalegruppen.
- Vi har fokus på at give hinanden feedback og være nysgerrige på hinandens praksis. Via organisatorisk læring skaber vi et fællespædagogisk fagligt fundament til gavn for børnene.
- **RELATIONEN MELLEN BARN OG VOKSEN ER DEN ENKELT FAKTOR, SOM HAR STØRST BETYDNING FOR ET BARNES TRIVSEL.** Vi forsøger i så høj grad som muligt at efterleve denne forskningsbaserede viden og skabe læringsmiljøer ud fra dette.

Vi handler ud fra tre forskellige former for udsathed: Risiko for udsathed, midlertidig udsathed, og længerevarende udsathed.

Risiko for udsathed:

Børn, hvor vi er bekendte med, at der er en forud ventende begivenhed, som vil kunne påvirke barnets trivsel og udvikling: Det kan være at blive storesøskende, alvorlig sygdom eller forventelig dødsfald blandt barnets nærmeste.

Midlertidig udsathed: (forbigående faktorer)

De fleste børn oplever i deres liv en periode hvor de er mere sårbare og har brug for ekstra opmærksomhed, omsorg og støtte. Eksempler: skilsmisse, alvorlig sygdom i familien, dødsfald, flytning, at få en søskende.

Orienteringen om disse typer for udsathed kommer typisk fra barnets familie.

Længerevarende udsathed: (mere kompleks)

Der er ofte flere faktorer til stede. Faktorerne kan ofte være forbundet med livsstil eller levevilkår (sociokulturelle forhold). Eksempler: Fysiske, psykiske og eller sociale faktorer.

Tegn på udsathed hos barnet:

- Samspil med andre børn/voksne: F.eks. aggressiv, isolation, let til gråd.
- Psykisk tilstand: F.eks. frygtsomhed, nedtrykthed, begynde at tisse i bukserne.
- Omsorgssvigt: F.eks. manglende hygiejne, ikke årstidssvarende påklædning eller for småt/stort tøj.
- Uhensigtsmæssig madpakke, uforklarlige blå mærker, m.m.

Tegn på udsathed hos forældrene

- Adfærd i institutionen, f.eks. vil ikke tale med personalet, overdreven fysisk afstand, aggressiv/vred i tale.
- Alkohol/stofmisbrug.
- Følelsesmæssig uformåenhed.
- Mangel på overholdelse af basale aftaler.

Viden om denne type for udsathed kommer typisk fra medarbejderne, ud fra en bekymring omkring barnets adfærd generelt eller ændringer af adfærd.

Ved enhver form for udsathed gøres der brug af en handleplan (bilag 1), som er et dokument, der bruges omkring handling, opfølgning og ikke mindst evaluering i forhold til indsatsen omkring barnet.

Sammenhæng til børnehaveklassen

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s.27

**Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen?
(Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)**

Overgange i dagtilbud er et fælles ansvar, derfor er første del af nedenstående en generel holdning/tilgang i Børns/Rejsby børnehave.

Hele medarbejdergruppen har været til et oplæg med Inge Schou Larsen cand.psyk, om vigtigheden i at have fokus på egne overgangspraksisser og skabe kendskab og tryghed til det nye - set i et barneperspektiv. Vi fik alle en "øjenåbner" ifht hvor mange overgange der faktisk er gennem dagen, både små og store, samt at de, som vi betragter som små, faktisk kan være ret udfordrende for barnet.

Forbundne overgange af
Inge Schou Larsen

Citat Inge Schou Larsen: "Overgange mellem udviklingskontekster bliver centrale omdrejningspunkter for børns læring og trivsel. Overgange er vitale og afgørende i børns udvikling, fordi de giver anledning til helt nye udfordringer, erfaringer og læring. Overgange indebærer samtidig risiko for identitets- og læringstab." Det **SKAL** vi som pædagogisk personale tage ansvar for!

Efter oplægget har vi fået en ny indsigt i vigtigheden om viden og betydningen af konsekvenser ifht overgange.

Sense of belonging (Goodenow 1993) *Følelsen af at høre til, indebærer oplevelsen af at have en naturlig plads i fælleskabet og blive betragtet som én, der kan eller ved noget, der vurderes betydningsfuldt i den konkrete kontekst.* Yderligere erfaringer for at barnets oplevelse af "at høre til" har stor betydning for at få et skoleforløb fyldt med succes.

Barnets oplevelse af "at høre til" giver mere robusthed og har betydning for at barnet fuldføre sit skoleforløb - ifølge forskning i emnet.

Skolestart:

Skolestart er en markant ændring i børns liv, selvom der er flere lighedspunkter i aktiviteter og krav i skolen og daginstitution. Dog mener Marianne Bech Larsen (2018), "at den læring, der sker hos barnet, er indlejret i det sociale fællesskab, der foregår med de andre børn og

voksne. Derfor er det vigtigt at have mere fokus på den sociale kontekst, børnene er i, fx når barnet lykkes med noget, frem for at det er barnets egen præstation, som er i fokus."

Vilkårene for konteksten og selve iscenesættelsen er i udgangspunkt et ansvar, der ligger hos de pædagogiske voksne.

Et eksempel: Det pædagogiske personale har planlagt en aktivitet til dagens samling, fx Kimsleg. Målet for legen er, at børnene skal øve sig i at sidde stille og vente på tur. Da aktiviteten er i gang, bliver alle børn så grebet af legen, at de helt glemmer hvis tur det er, og i stedet begynder at hjælpe hinanden til at huske alle tingene under klædet. Her bliver det "tænkte" mål for aktiviteten ikke opfyldt, men den pædagogiske voksen bør/kan reflektere og evaluere på, om det måske er målet, der skal revurderes, eller om der skal en et konkret tiltag til for at visualisere hvis tur det er; man kan fx give en bamse til det barn, der har "turen".

I forbindelse med, at der er kommet mere fokus på overgange i børns liv, har vi valgt at tydeliggøre dagsstrukturen via foto af børn og pædagogiske voksne. Vi har hængt en tavle op, hvor børnene er inddelt i små grupper. Her kan børnene se, hvilke pædagogiske voksne de skal være sammen med, samt hvor dagens mødested er. Dette gør, at barnet kan få overblik og struktur på dagen allerede fra morgenstunden af. Det giver en tydelighed i hvor barnet skal være og med hvem. Ydermere giver det det pædagogiske personale mulighed for at sammensætte grupperne ud fra forskellige overvejelser, fx det enkeltes barns udviklingstrin NUZO, interessegrupper, relationer eller ekstraordinære små grupper – hvis det er relevant i en given situation. Denne struktur giver os en bedre mulighed for at kunne arbejde struktureret med de kommende skolebørn hen mod skolestart. Der kan i højere grad tages udgangspunkt i deres "fælles tredje", at de skal starte i skole. Dette kan give dem en lettere overgang til skole, da det er muligt at skabe et miljø med forventninger og krav, der støtter barnets indsigt til skolestart. Vi kan skabe et miljø, der minder mere om skolen fx ved at sammensætte små grupper på tværs af venskaber, der styrker barnets evne til at indgå i forskellige sociale sammenhænge. Dette støtter barnets kompetencer til at skabe nye relationer.

Vi vil arbejde på at de kommende skolebørn bliver "storeven" for de børn, der starter i storegruppen. Dette giver dem mulighed for at hjælpe de nye børn ind i fællesskabet og give dem med kendskab til strukturen i hverdagen. Børn kan noget helt særligt med hinanden i denne type situationer. Dette er også noget børnene vil møde, når de selv starter i skole. De har derfor en forforståelse for, hvad deres storeven i skolen kan hjælpe dem med.

Litteratur:

Den styrkede pædagogiske læreplan – Grundbog til dagtilbudspædagogik: Dafolo 2018 Kap 7 (Larsen, Marianne Bech)

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn

Vi har et samarbejde med Skærbæk svømmeklub, hvor vi én gang i ugen er inde og svømme i svømmehallen i Skærbæk Centret.

Vi har mulighed for at komme og besøge Brøns Maskinforretning, hvor vi kan se de store landbrugsmaskiner og nogle gange får børnene lov til at sidde på førersædet.

Vi besøger flere af området landbrug. Disse besøg bidrager til forskellige aktiviteter.

I forbindelse med projekt Skraldiade besøger vi Skærbæk genbrugsplads, hvor kan se, hvordan affald bliver sorteret. Og vi har lidt dialog med genbrugsfolkene om, hvorfor det er vigtigt, at vi sorterer affald og ikke smider det i naturen.

Hvert år bliver vi inviteret til julegudstjeneste i Rejsby Kirke.

Juletræet bliver fældet ved en lokal i Brøns.

For tiden arbejder en gruppe forældre på at oprette Børnehavens Venner, som kommer til at inddrage lokalområdet, både ift. at lave arrangementer til fordel for børnehaven, men også for at etablere samarbejde med lokalmiljøet, fx med spejderne.

Udviklingsområde: Vi pynter ikke byens juletræ, men det kunne være en mulighed at etablere et samarbejde med kroen i Brøns – det vil vi arbejde på.

Vi besøger Brøns kirke hvor vi snakker om kirken og kigger på gravsten. Til tider har vi også

små samarbejdsprojekter fx lavet perleplader som blev udstillet i kirken.

I forbindelse med Covid-19 indgik vi et samarbejde med spejderne hvor vi fik lov til at låne spejderhytten. En fast gruppe havde i en periode base i spejderhytten.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

"Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Fysisk børnemiljø:

For at tage højde for det fysiske børnemiljø, er børnehaven indrettet med store rum, hvor der er plads til leg og udfoldelse. Lokalerne er i høj grad opdelt med foldevægge, som giver mulighed for at ændre de fysiske rammer. Vi forsøger at indrette med fleksible møbler, som hurtigt kan ryddes til side og skabe gulvplads, fx hjul under borde, hjul under rumdeler osv.. Vi arbejder meget på at mindske støjniveau, ved at opdele børnene i mindre grupper og bruge hele huset. I de mindre grupper oplever børnene at der er plads til stille aktiviteter. Hvis børnene gerne vil have mere fysisk vilde lege, er der plads til dette på legepladsen. For tiden har vi ikke plads eller prioriteret dette indenfor. Børnene har fri adgang til at tegne, lave perler, læse bøger, spille spil eller lege med diverse legetøj, som magneter, biler, udklædning mm.

På legepladsen er der plads til forskellige lege og aktiviteter, f.eks, kan man cykle og køre på mooncar. Der er en stor sandkassen som inviterer til leg, både alene og i grupper. Legehuse, gynger, vipper osv er også tilgængelige

På legepladsen er der også en fodboldbane, træer der kan klatres i.

Småbørnsgruppens legeplads har i 2019 fået et ordentligt løft, både ifht det fysiske børnemiljø men også ifht det æstetiske miljø. Der er et nyt klatrestativ med mange legemuligheder. Der er etableret en græsplæne med en bakke til motorisk leg og udfoldelse.

Udviklingsmuligheder: Få forbedret akustikken flere steder i børnehaveafdelingen

2020 er året, hvor vi gik i gang med en gennemgribende renovering af legepladsen – vi inddrager løbende børnenes perspektiv ift. at købe nye legepladsredskaber.

Psykiske børnemiljø:

Vi ser alle børn som selvstændige individer og har en anerkende tilgang til alle børn. Vi tilstræber, at der skal være plads til børns forskelligheder og vi møder børnene med smil, kram, humor og forståelse. Vi støtter børnene i deres samspil med hinanden så de lærer at acceptere og respektere hinandens synspunkter og grænser. Vi har for nyligt arbejdet med venskaber, for at børnene får en større indsigt i det univers, at være venner samt at man kan have venner, man leger bedre med end andre.

Æstetiske børnemiljø:

Stuerne er indrettet således, at der er plads til fordybelse, kreativitet og spil. Der er startet et indvendigt renoveringsprojekt i samarbejde med Tønder Kommune-Management Facility.

Udviklingspunkter: Vi trænger til at hænge nogle pæne ting og sager op, udskifte nogle af de mest slidte møbler.

De seks læreplanstemaer

“Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

“Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
 Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
 Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Alsidig personlig udvikling 0-6 år

”Alsidig personlig udvikling” handler om fokus på barnets personlige baggrund, familie, historie, erfaringer og deltagelsesmuligheder. Vi skal anerkende, give plads, rum og opmærksomhed på barnets følelser, oplevelser, indre/ydre udtryk samt barnets unikke personlighed. Der fokuseres på at vi arbejder med barnets gåpåmod, selvværd, selvtillid og personlig kompetencer som omdrejningspunkter, der bla. udvikles via legen. Barnets selv- og medbestemmelse skal prioriteres. Temaet indeholder følgende 3 perspektiver:

For begge aldersgrupper indeholder temaet følgende 3 perspektiver:

- **Livsduelighed:**
Selvværd og selvtillid. Barnets egne evner, kompetencer og formåen som gør at barnet kan føle sig tryk og tør udforske verdenen omkring sig, sige til og fra, beslutte sig og handle.
- **Gåpåmod:**
Evnen til at håndterer medgang og modgang. Barnets evne til at agere fornuftigt i vanskelige situationer, kunne ”læse” og rumme andres og egne følelser, sig til og fra samt kunne håndtere konflikter på en hensigtsmæssig måde.
- **Deltagelseskompetence:**
Betragte situationer og tage initiativ. Barnet skal kunne være vedholdende og aktivt deltagende, bidrage og give plads, indgå i respektfulde relationer, have empati for andre og invitere sig ind og indgå i f.eks. legen.

Dette kan ses i praksis ved det:

	0 til 3 år	3 til 6 år
Barnet kan selv	<ul style="list-style-type: none"> • Øve sig i at sige sit eget navn • Bestemme hvem barnet vil lege med • Vælge hvad og hvor barnet vil lege • Være selvhjulpne 	<ul style="list-style-type: none"> • Sige og udtrykke, hvad barnet tænker og føler. • Være selvhjulpne. • Bestemme om barnet vil være med i en leg. • Vælge, hvad barnet vil lave eller lege.
Barnet kan sammen med andre børn	<ul style="list-style-type: none"> • Finde spændende legetøj • Opleve en masse og have det sjovt • Grine, kramme og lege • Deltage i forskellige aktiviteter 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltage i forskellige aktiviteter og ture. • Have det sjovt, grine og finde på lege. • Være med til at bestemme hvor

		vi skal lave af aktiviteter.
Barnet kan sammen med forældrene	<ul style="list-style-type: none"> • Vælge hvilken vej de skal tage f.eks. hen i vuggestuen • Kigge på billeder af sig selv • Sætte deres tegninger i en mappe • Hænge tøjet på garderobepladsen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vælge hvilket tøj barnet skal have på om morgenen. • Kigge på barnets tegninger og kreative ting. • Kigge i forskellige bøger efter barnets egen interesse.
Barnet kan sammen med det pædagogiske personale	<ul style="list-style-type: none"> • Være med til at dække bord til frokost • Blive trøstet hvis barnet bliver ked af det • Få hjælp hvis barnet har brug for det 	<ul style="list-style-type: none"> • Have tid og ro til at fordybe sig. • Blive hørt, når barnet kommer med forslag. • Få hjælp og støtte til at være sig selv. • Hjælpe til i hverdagsrutiner.
Det pædagogiske personale i børnehaven skal have fokus på	<ul style="list-style-type: none"> • Være opmuntrende, positiv, imødekommende og anerkendende overfor barnet • Skabe mulighed for, at børnene udvikler relationer til hinanden både i hjemmet og i vuggestuen • Præsentere aktiviteter med fokus på stimulering af barnets nysgerrighed – fx inddrage litteratur • Opmuntre barnet i forhold til dets personlige kompetencer i relation til de forskellige aktiviteter 	<ul style="list-style-type: none"> • Fremstå og agere opmuntrende, positiv, imødekommende og anerkendende overfor barnet. • Etablere læringsmiljøer med fokus på leg (rolleleg, konstruktionsleg, parallelleg.) • Invitere barnet (særligt barnet i udsat position) ind i sociale fællesskaber og relationer med andre børn. • Samarbejde med barnets forældre (primære miljø) omkring barnets personlige udvikling. • Planlægge aktiviteter ud fra barnets viden, forslag, nysgerrighed, motivation. • Udarbejde dokumentation i forhold til barnets læring og udvikling i forbindelse med overgange til andre dagtilbud og skole. FX Kompetencehjul og overgagskema

Eksempler:

Temaet indeholder de tre perspektiver : livsduelighed, gåpåmod og deltagelseskompetence.

Til samling tale om, hvor forskellige vi er og vigtigheden af at lytte til hinanden og hjælpe / rose / rumme hinanden.

Helt konkret at tale med børn om f.eks. raketænder, som der på et tidspunkt går ret megen prestige i at få! Vi har talt om, at man jo ikke selv bestemmer, hvornår de kommer eller om man er høj eller ikke så høj eller god til at tegne/cykle/løbe osv.

Alle er lige vigtige og har hver sit at bidrage med.

Give hinanden tid, f.eks. i en samling, hvor der altid er nogle, der er hurtigere end andre til at svare – lade alle få plads og vis, at det vigtigste ikke er et rigtigt svar, men at turde byde ind – og så rose og fremhæve, hvis gruppens mest forsigtige og tilbageholdende tør stå frem.

Vi skal som voksne være åbne for barnets forslag og kunne fravige fra vores planlagte aktivitet og være spontan, hvor det giver mening.

Stille alderssvarende spørgsmål og opgaver.

Lav et forløb med "anetavle" – med billeder af familien, hunde, katte etc.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling

Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Social udvikling 0-6 år

”Social udvikling” handler om fokus på relationer, fællesskaber, børne- og vokseninitieret leg. Vi skal støtte barnet i de sociale fællesskaber, således at barnet får en oplevelse af at høre til. Vi skal have fokus på at legen i sig selv har en værdig, og er vigtig for udvikling, opbygning og fastholdelse af relationer til andre børn. Temaet indeholder følgende 3 perspektiver:

Sociale fællesskaber:

- Store og små fællesskaber, hvor barnet (og særligt det udsatte barn) oplever sin som en del af fællesskabet. Hvor barnet samme med andre har betydning, oplever noget og gør sig erfaringer

Relationens betydning:

- Empati - evnen til at mærke egne følelser, sætte sig ind i andres følelser samt at reagere hensigtsmæssigt i sin adfærd. Venskaber og nære relationer bygges op og holdes ved lige.

Legen:

- Forskellige former for leg (rolleleg, konstruktionsleg, parallelleg). Legen stimulerer fantasien og motiverer til at udforske og eksperimenterer. Leg kan både være ud fra barnets eget initiativ, og som vokseninitieret aktivitet.

Dette kan ses i praksis ved det:

	0 til 3 år	3 til 6 år
Barnet kan selv	<ul style="list-style-type: none"> • Vælge om barnet vil være med i en leg • Finde legetøj som barnet kan lege med • Mærke når barnet har en god legekammerat • Være sød mod de andre børn	<ul style="list-style-type: none"> • Være sød og god ved andre børn. • Bestemme, hvor og med hvem barnet vil lege med. • Kende følelsen, når barnet har en god ven. • Finde på ting, der skal med i legen.
Barnet kan sammen med andre børn	<ul style="list-style-type: none"> • Kravle rundt på gulvet og lege alt muligt • Bygge ting med fx klodser eller figurer • Holde de andre børn i hånden • Finde på en masse sjovt at lege med de andre børn	<ul style="list-style-type: none"> • Lege rolleleg, hvor de f.eks. også klæder sig ud. • Lege konstruktionsleg, hvor der f.eks. bygges huler med tæpper og puder. • Lege parallelleg, hvor barnet imiterer de andre børns leg. • Være en del af et børnefællesskab, hvor barnet er sammen med andre om noget.
Barnet kan sammen med forældrene	<ul style="list-style-type: none"> • Se på fotos af sig selv i vuggestuen • Besøge nogle af de andre børn hjemme • Tage hen på legepladsen og lege • Deltage i aktiviteter i vuggestuen	<ul style="list-style-type: none"> • Invitere sine kammerater med hjem. • Besøge sine kammerater, der hvor de bor. • Tale om det at være sød og rar ved andre. • Tage på udflugt hen til en legeplads og lege.
Barnet kan sammen med det pædagogiske personale	<ul style="list-style-type: none"> • Vælge en sang der skal synges • Have det trygt, rart og få	<ul style="list-style-type: none"> • Deltage i samlinger og give udtryk for sine meninger. • Komme med forslag til,

	<p>omsorg</p> <ul style="list-style-type: none"> • Blive støttet i kontakten til de andre børn • Være med til samling og lære nyt 	<p>hvad vi skal lave.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Finde legetøj og ting, vi kan lege med. • Tale om hvordan man er en god kammerat.
<p>Det pædagogiske personale i børnehaven skal have fokus på</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Have fokus på at tilbyde børnene forskelligt legetøj, der passer til børnenes udvikling • Være bevidst om, at legen indeholder mange muligheder for relations dannelse • Planlægge inde- og udeliv med fokus på forskellige aktiviteter, der handler om leg • Synliggøre/dokumentere forskellige processer, der handler om børnenes sociale liv 	<ul style="list-style-type: none"> • Etablerer rum og mulighed for opbygning af sociale relationer og børnefællesskaber. • Indrette læringsmiljøer med mulighed for rolleleg. • Samarbejde med forældrene omkring opbygning af barnets kammerat- og venskabsrelationer. • Være bevidst om betydningen af vokseninitieret leg i forhold til barnets og børnenes lege. • Arbejde med barnets fantasi, motivation, kreativitet og nysgerrighed i forhold til leg. • Synligøre (dokumentere) barnets og børnenes sociale læring samt udviklende processer.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtiltagelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog

Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Kommunikation og sprog 0-6 år

”Kommunikation og sprog” handler om at have fokus på barnets handle- og deltagelsesmuligheder i eget liv, samt i relation til omverdenen. Vi skal arbejde med at støtte barnets kommunikation og sprog gennem hele dagen, dvs. at ”kommunikation og sprog” skal være en del af hverdagens rutiner, overgange, leg og øvrige aktiviteter. Barnet bruger det verbale sprog og kropssprog som et redskab til at kommunikere, indgå i fællesskaber og udvikle sin identitet. Derfor skal vi skabe muligheder for et nuanceret sprog, da det er afgørende for barnets udvikling og dannelse, herunder også evnen omkring empati idet sproget giver barnet mulighed for at udtrykke viden, tanker, følelser, behov og refleksioner. Temaet indeholder følgende 3 perspektiver:

Interaktion:

- Handler om, måde hvorpå det pædagogiske personale kommunikerer med barnet. Vi skal have fokus på at være indlevende, nysgerrig, anerkendende og samtalende i vores kommunikation med børn. Endvidere skal vi inddrage barnets perspektiv, og det der optager barnet.

Sproglig rollemodel:

- Handler om, at det pædagogiske personale skal hjælpe og vejlede barnet i forhold til både lytte- og talepositioner. Barnet skal have mulighed for at danne sig erfaringer med at aflæse, genskabe og udvikle sin kommunikation så den passer til de situationer og fællesskaber barnet befinder sig i.

Fællesskab

- Handler om, at kommunikation og sprog er central for at kunne danne relationer, indgå i fællesskaber og vedligeholde venskaber. Herunder er leg en særligt vigtig arena til at opbygge ordforråd, have dialoger og mulighed for at udtrykke behov tanker og følelser.

Dette kan ses i praksis ved det:

	0 til 3 år	3 til 6 år
Barnet kan selv	<ul style="list-style-type: none"> • Genkende, huske og/eller sige sit eget navn • Sige mor & far • Bruge sit ansigt og mimik • Føle, sanse og udtrykke sig	<ul style="list-style-type: none"> • Lære at klappe eller stave sit navn. • Tænke, føle, opleve og give udtryk for det. • Udvide empati og omsorg for andre. • Udtrykke sine behov.
Barnet kan sammen med andre børn	<ul style="list-style-type: none"> • Synge og bruge kroppen i sanglege • Deltage i lege med lyd, ord og fagter • Fortælle hvad de ser i billedbøgerne • Øve sig i at kunne sige forskellige lyde og ord	<ul style="list-style-type: none"> • Huske, finde på eller fortælle historier. • Lege forskellige lege med bogstaver og tal. • Bruge min stemme, mimik og krop hensigtsmæssigt i forskellige situationer og lege. • Føre en dialog med relevant indhold.

Barnet kan sammen med forældrene	<ul style="list-style-type: none"> • Tage på biblioteket og låne bøger • Vise når barnet er glad eller sur • Kigge i en bog/iPad og finde fx figurer • Gentage lyde, ord og sætninger 	<ul style="list-style-type: none"> • Tage på biblioteket og låne bøger. • Vise alle mine forskellige følelser. • Kigge i en bog eller en iPad og få ny viden. • Øve sig i at sige forskellige og kende tal.
Barnet kan sammen med det pædagogiske personale	<ul style="list-style-type: none"> • Høre rim, remser og historier • Kigge og pege i billedbøger • Lytte til eventyr, fortællinger eller musik • Øve sig i at gentage lyde og ord 	<ul style="list-style-type: none"> • Høre rim og remser og en masse ord. • Læse og kigge i forskellige bøger • Lytte til historier, fortællinger eller musik. • Fortælle eller tegne historier.
Det pædagogiske personale i børnehaven skal have fokus på	<ul style="list-style-type: none"> • Tale tydeligt og beskrivende samt anvende letgenkendelige og præcise ord • Arbejde med sproget i de planlagte og spontane lege • Tale med børnene om dagligdagens situationer såsom toiletbesøg og måltider • Sætte ord på handlinger og aktiviteter både ude og inde samt i vuggestuen • Have opmærksomhed på inddragelse af forældrene i forhold til et positivt samarbejds miljø 	<ul style="list-style-type: none"> • Præsentere forskelligt litteratur (bøger, digte, rim og remser m.m.). • Afhold samlinger med fokus på barnets mulighed for at kommunikere sin viden. • Arbejde med vokseninitierede lege, der fremmer god interaktion mellem børnene. • Samtale om dagligdagens situationer og folde begreber ud sammen med barnet. • Være rollemodel i egen fremtoning, omgangstone og have en respektfuld kommunikation. • Have opmærksomhed på barnets viden, forslag, ideer og fantasi.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse

Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Krop, sanser og bevægelse 0-6 år

”Krop, sanser og bevægelse” handler om at have fokus på barnets muligheder for at lære sin krop at kende. Barnet skal have mulighed for at mærke og bruge sin krop samt at sanse og eksperimentere med kroppen, idet kroppen og bevægeapparatet er grundlaget for psykisk og fysisk trivsel. Derfor er nogle af nøgleordene er derfor bevægelsesglæde, leg, kreativitet og fysisk udfoldelse. Temaet indeholder følgende 3 perspektiver:

Kroppen:

- Handler om sansesystemet hos barnet som udgør et fundament for viden, erfaringer, følelsesmæssige og sociale processer, kommunikation og relations dannelse for barnet. Sansesystemet støttes gennem brugen af kroppens mange funktioner.

Sanser:

- Handler om barnets fire sanser (lugte, smage, se, høre) og de tre motoriske grundsanser (taktile, vestibulære, muskulære). Tilsammen danner de grundlaget for hele barnets sanseapparat.

Bevægelse:

- Handler om mestring af egen krop, egne kropslige/sanselige indtryk og udtryk. Endvidere handler bevægelse om at barnet kan deltage i bevægelsesfællesskabe, hvor evnen til at kunne mærke og finde ro i egen krop samt at kunne kropslig kommunikere andre er vigtigt.

Dette ses i praksis ved det:

	0 til 3 år	3 til 6 år
Barnet kan selv	<ul style="list-style-type: none"> • Mærke og bruge hele kroppen. • Øve sig i at kravle, gå eller løbe. • Bestemme over egen krop. • Grine, smile eller græde.	<ul style="list-style-type: none"> • Mærke og bruge hele kroppen. • Bestemmer over egen krop. • Se, høre, lugte, smage og føle. • Smile, grine og græde med ansigtet.
Barnet kan sammen med andre børn	<ul style="list-style-type: none"> • Holde andre børn i hånden og danse til musik. • Hoppe i vandpytter og mærke det våde vand. • Være på legepladsen og lege med de andre børn. • Smage på og spise forskellig mad.	<ul style="list-style-type: none"> • Kravle, gå, hoppe, hinke og løbe. • Bruge sanser og krop i forskellige lege. • Være på legepladsen og bevæge sig. • Mærke på og lege med forskellige materialer
Barnet kan sammen med forældrene	<ul style="list-style-type: none"> • Gå på tur og bevæge kroppen. • Tage hen på en legeplads og lege. • Øve i at gå, løbe, rutsje og gynges. • Holde i hånden og gå hen til en af vuggestuens personale.	<ul style="list-style-type: none"> • Gå ture, løbe eller cykle. • Tage hen på en spændende legeplads. • Smage på og spise forskellig slags mad.
Barnet kan sammen med det pæ-	<ul style="list-style-type: none"> • Aktiviteter hvor kroppen skal bruges.	<ul style="list-style-type: none"> • Deltage i aktiviteter, hvor

<p>dagogiske personale</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gå ved siden af en klapvogn på ture. • Mærke på sandet og lave sandkager i sandkassen. • Spille på forskellige instrumenter. 	<p>kroppen skal bruges</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gynges, rutsje og cykle på legepladsen • Bruge og lære kroppen at kende på mange måder.
<p>Det pædagogiske personale i børnehaven skal have fokus på</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Arrangere kropslige og fysiske aktiviteter udenfor, fx på den lokale legeplads. • Sikre børnene adgang til (grov)motoriske legeredskaber (fx klatrestativ, gynges). • Have blik for udeliv, aktiviteter og ture, der indbyder til bevægelse. • Være rollemodel ved selv at bevæge sig i de fysiske aktiviteter, der er med barnet. • Tale om kroppen og bruge kroppen i forbindelse med kreative aktiviteter. 	<ul style="list-style-type: none"> • Arrangere kropslige aktiviteter udenfor, fx på legepladsen eller i naturen. • Være rollemodel for barnet ved selv at bevæge sig og fremstå fysisk udadvendt. • Tale om kroppen, tegne kroppen, bruge kroppen i forhold til forskellige kreative aktiviteter. • Organisere forskellige lege med fokus på krop, sansning og bevægelse. • Sikre adgang til (grov)motoriske legeredskaber (fx cykler, gynges, forhindringsbane). • Planlægge og tilbyde aktiviteter med grov- og finmotorisk indhold.

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science

Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Natur, udeliv og science 0-6 år

”Natur, udeliv og science” handler om at have fokus på oplevelser i og med naturen vha. sine sanser, herunder lugte, høre, se og smage sanserne samt de motoriske sanser (muskulære, taktile, vestibulære). Naturen er et oplevelses- og legerum. Et sted hvor man kan eksperimentere, udforske og fordybe sig og herunder få kendskab til naturens fænomener. Endvidere er naturen hvor legen kan tænkes ind, og hvor børnefællesskaber kan udvikles. Temaet indeholder følgende 3 perspektiver:

Naturen:

- Handler om at give barnet mulighed for kendskab til forskellige steder med natur. Fx skoven, parken, legepladser, strand, by, land mm., men også via vand, jord, dyreliv i naturen og planter. Der skal gives gode muligheder for at barnet kan fordybe sig, eksperimentere, få oplevelser og erfaringer. Endvidere er kendskab til de forskellige årstider en del af dette perspektiv.

Udeliv:

- Handler om motorisk bevægelse, der foregår udenfor. Det kan være fysiske aktiviteter (fx at kravle, gå, løbe, klatre, hoppe, gyngesving, rutsje mm.), og forskellige lege i børnefællesskaber.

Science:

- Handler om at give indsigten i naturens kredsløb, lovmæssigheder og fænomener. Fx lys, mørke, kulde, varme, vådt, tørt, magnetisme, elektricitet, luftstrømme mm. Derudover handler science også om en matematisk forforståelse fx at kategorisere og tælle fugle eller planter.

	0 til 3 år	3 til 6 år
Barnet kan selv	<ul style="list-style-type: none"> • Føle forskel på varmt og koldt vejr. • Mærke hvis det er varmt og solen skinner. • Høre når vinden blæser eller stormer. • Duften til de lugte der er i naturen.	<ul style="list-style-type: none"> • Se, føle og opleve de forskellige årstider. • Mærke når det er koldt om vinteren. • Høre når vinden blæser eller det stormer. • Lege med vand eller hoppe i vandpytter.
Barnet kan sammen med andre børn	<ul style="list-style-type: none"> • Kigge på forskellige smådyr de finder. • Lege i vandpytter eller med mudder. • Høre og se på forskellige fugle. • Finde og tælle blade og grene i naturen.	<ul style="list-style-type: none"> • Være udenfor på legepladsen eller i naturen. • Lege og eksperimentere med vand. • Høre og se på forskellige fugle. • Finde og tælle smådyr, planter og blomster i naturen.
Barnet kan sammen med forældrene	<ul style="list-style-type: none"> • Samle kastanjer og lægge dem på en række. • Finde ting der ikke skal være i naturen. • Gå tur i en park eller i en skov. • Lege dyr og sige "dyrelyd".	<ul style="list-style-type: none"> • Samle kastanjer og lave dyr ud af dem. • Fjerne ting der ikke skal være i naturen. • Besøge en bondegård eller tage i zoo eller dyrepark. • Gå hen på en naturlegeplads og

		lege.
Barnet kan sammen med det pædagogiske personale	<ul style="list-style-type: none"> • Gå på biblioteket og låne bøger om naturen. • Tælle fugle i træerne eller på himlen. • Lege og rulle rundt i sneen • Lave collager med fx blade fra træerne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tale om og undersøge de forskellige årstider. • Tælle og kategorisere fx planter eller dyr. • Eksperimentere med vand på forskellige måder. • Gå på biblioteket og finde bøger om natur og dyr.
Det pædagogiske personale i børnehaven skal have fokus på	<ul style="list-style-type: none"> • Arrangere ture til fx skoven, engen, parken eller stranden. • Være forbillede og rollemodel i relation til bæredygtighed i naturen. • Bruge udelivet i sin hverdagspraksis med børnene. • Arbejde med sansemæssige (fx smage og lugte) aktiviteter sammen med børnene. 	<ul style="list-style-type: none"> • At arrangere ture ud af huset. Fx til skoven, parken eller stranden. • At være forbillede og rollemodel i relation til bæredygtighed i naturen. • At bruge udelivet målrettet i den pædagogiske praksis. • At have fokus på børnefællesskaber i forhold til aktiviteter i naturen.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab

Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag

Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Kultur, æstetik og fællesskab 0-6 år:

”Kultur, æstetik og fællesskab” handler om en kunstnerisk skabende tænkning, der aktivere sanser og følelser, men også om de kulturelle værdier tilegner sig i hverdagen eller har med. Igennem kultur lærer barnet at møde nye sider af sig selv, muligheden for at udtrykke sig og forstå andre børn og voksne samt omverdenen på.

Temaet indeholder 3 følgende perspektiver:

Kultur:

- Handler om dannelse, baggrunde, identitet, historie, normer, sædvaner og om at forankre værdier, som fungerer som rettesnor for at børnene kan handle på en hensynsfuld, demokratisk og respektfuld måde i fællesskabet med andre.

Æstetik:

- Handler om at skabe kreative aktiviteter ved brug af forskellige materialer og æstetiske læreprocesser for barnet. Der inddrages en bred vifte af kultur, kunstarter (film, maleri, teater, film osv.), kulturteknik (IT) som hjælperedskaber for at hente ny viden og inspiration.

Fællesskab:

- Handler om barnets forståelse af egen baggrund og samvær med andre børn og voksne ud fra deres baggrunde i et fællesskab, som omhandler demokrati, inklusion og anerkendelse i forhold til de forskelligheder der kan være.

	0 til 3 år	3 til 6 år
Barnet kan selv	<ul style="list-style-type: none"> • Røre, sanse, føle, smage og opleve. • Huske hvor mange år barnet er. • Være en del af fællesskabet med andre børn • Kende sit eget navn og sin egen familie.	<ul style="list-style-type: none"> • Opleve verden om livet omkring barnet. • Se på billeder, kunst, huse, mennesker og dyr. • Kende sin identitet, familie og baggrund. • Sanse, bruge fantasien og være kreativ.
Barnet kan sammen med andre børn	<ul style="list-style-type: none"> • Kigge på bygninger og huse når barnet er på tur. • Synge sange og kigge i forskellige bøger. • Se på billeder, farver og former i bøger. • Lege og finde på sjove ting sammen med andre børn.	<ul style="list-style-type: none"> • Være en del af fællesskabet med de andre børn. • Bruge fantasien, tegne og male. • Se på flag fra forskellige lande. • Kigge i bøger med kunst eller eventyr.
Barnet kan sammen med forældrene	<ul style="list-style-type: none"> • Fejre traditioner og højtider. • Se teater eller tegnefilm for børn. • Holde og fejre barnets fødselsdag. • Finde postkort med forskellige mennesker på.	<ul style="list-style-type: none"> • Gå på museum og se malerier. • Se teater, tegnefilm eller børnefilm. • Rejse til steder med forskellige folk. • Finde postkort når barnet er ude og rejse.
Barnet kan sammen med det pædagogiske personale	<ul style="list-style-type: none"> • Låne bøger på biblioteket som barnet godt kan lide. • Komme med på museum og se på kunst. • Prøve at tegne med tuscher eller male med pensel. • Lege med farver, former og figurer.	<ul style="list-style-type: none"> • Få tryghed, omsorg, nærvær og hjælp. • Se på forskellige salgs kunst og kultur. • Bruge fx en iPad til at finde ny viden. • Være eksperimenterende og skabende.
Det pædagogiske personale i bør-	<ul style="list-style-type: none"> • Præsentere forskellige materialer for børnene til kreative processer.	<ul style="list-style-type: none"> • At præsentere forskellige materialer til brug for tegne-, male- og formgiv-

<p>nehaven skal have fokus på</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Arrangere ture til lokale steder (fx kirke, bibliotek ol.) • Arbejde med IT som kulturteknisk redskab ift. at opsøge ny viden og få inspiration. • Inddrage barnets egen historie, identitet og baggrund i fællesskabets aktiviteter. • Være rollemodel i forhold til værdier, demokrati og anerkendelse over for andre. 	<p>ningsprocesser.</p> <ul style="list-style-type: none"> • At indrette læringsmiljøet med mulighed for skabende og kreativ udfoldelse. • At bruge lokalområdets kulturelle muligheder (fx kirke, bibliotek ol.) • At arbejde med it som et kulturteknisk redskab i forhold til pædagogiske aktiviteter. • At tænke i brugen af fx genbrugsmaterialer til brug i æstetiske læreprocesser.
--	---	---

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

Vi arbejder med at øge vores faglighed, som betyder at vi vil over tid udvikle en skriftlig kultur og fokus på at synliggøre fagligheden i pædagogisk praksis. Dette arbejde er blevet godt understøttet af det fælles uddannelsesforløb på diplomniveau *"Den pædagogiske læreplan og udvikling af læringsmiljøer i dagtilbud"*

Vi har fokus på, at før selve evalueringen kan foretages, skal der være brugbar data/dokumentation i en eller anden form som kan vurderes/analyseres, fx et skema, film, opsamling af tegn. Evaluering foretages i et udsnit (periode) af dagen eller af en situation – alt kan ikke og skal ikke evalueres på samme tid. Vi evaluerer for at gøre mere af det som virker ifht at understøtte børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse.

En anden væsentlig grund til at arbejde med dette - er den enkelte medarbejders og hele medarbejdergruppens læring og faglige udvikling - for at lykkes med kerneopgaven på et højt niveau.

Hvilke metoder bruger vi:

Vi har en række forskellige metoder, afhængige af om fokus er analytisk, om det er procesorienteret, om det er en dagligdags begivenhed som kræver handling her og nu, det kunne også være en ny type af metode som afprøves på en "friere" måde.

Vi arbejder på at få evaluering og data/dokumentation til i højere grad at blive en skriftlig kultur - så den kan genbesøges. Sideløbende vil vi forsat benytte os af den fortællende praksis - den giver også en høj grad af meningsfuldhed i mange situationer.

Metoder:

- Kompetencehjul – fra Learn Lab
- Pædagogiske Tilsyn – fra forvaltningen og egen efterbearbejdning
- Vækstmodellen - MG Udvikling
- SMITTEmodellen
- Børnemiljøtermometeret - DCUM
- Egne udviklinger – se bilag 2

Hvordan vi arbejder med at refleksion, dokumentation og evaluering over vores pædagogiske praksis, bliver en del af vores egen lokale "lærende" organisation:

Der foregår stort set daglige mundtlige refleksioner, typisk ifht til den praksis som udspiller sig her og nu.

Den systematiske og skriftlige refleksion er endnu ikke helt sat i et funktionelt system. Det ordinære personalemøde er selvfølgelig et fora til refleksion. Her ud over er det aftalt, at i april og oktober måned skal stuemødet bruges til refleksion over det resultat som Kompetencehjulet viser og hvilke tiltag der med fordel kan i værksættes samt hvem gør hvad hvornår. På det næstkommende personalemøde skal hver gruppe videreformidle deres refleksioner og data (output) heraf.

Der er og så lige indført "refleksionsmøder" i ca 1 time før hvert personalemøde (1x md). Dette holdes typisk med de relevante fagpersoner fra hver afdeling/gruppe – her er der en fast dagsorden som bruges. Dagsordenen sikrer og giver os støtte til systematik, både ifht væsentlige punkter som **SKAL** drøftes og til skriftligheden. Hvis det giver mening kan mødet yderligere deles op i ifht deltagere.

Stuemødet afholdes også 1 x månedlig (i middagsstunden) – igen i hver sin afdeling (smågr og bh gr). Hvis det giver mening kan det yderlig deles op ifht til relevans og temaer/emner som skal drøftes/evalueres/dokumenteres. I børnehaveafdelingen er der også en fast dagsorden hertil. Det kommer på sigt også i småbørnsgruppe.

Den enkelte medarbejder er forpligtiget på også at arbejde med dokumentation/evaluering i forberedelsestiden, der er metodefrihed☺

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive, hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til jeres evalueringskultur i hverdagen.

DEN STYRKEDED PÆDAGOGISKE LÆREPLAN EVALUERES I ULIGE ÅR, NÆSTE GANG 2023

- Det pædagogiske grundlag evalueres på en pædagogisk dag.
- SMITTEmodeller bliver løbende brugt til at dokumentere og samle data fra vores pædagogiske praksis – det skulle det gerne sikre at vi får arbejdet med læreplanstemaerne løbende. Modellerne **SKAL** gemmes som dokumentation og materiale til videreudvikling!

Bilag 1

Handleplan ved udsathed

Ved bekymring for et barn	Tidshorisont	Ansvarlig
Bekymringsdeling Vi deler vores bekymring med hinanden på stuen og med vores daglige leder, på baggrund af vores observationer af barnet og barnets forældres fortællinger	Indenfor 2 - 3 dage	Primærpædagog
Tegn Det vi ser nedskrives på dokument indeholdende tegn, dato samt beskrivelse af forløb. Ved tegn forstås: Det de ansatte ser, bl.a. blå mærker, alkoholmisbrug, skænderier mm. Det de ansatte oplever bl.a. sociale faktorer, børnenes fortællinger og sindsstemninger	Indenfor en kortere periode, i forhold til hvad der er på spil og den aktuelle type af udsathed	Observatøren Det kan være alle i institutionen
Forældrekontakt Vi kontakter forældrene vedrørende vores bekymring.	Op til en måned, i forhold til hvad der er på spil og den aktuelle type af udsathed	Primærpædagog og/eller Daglig pædagogisk leder
Forældresamtale Vi aftaler samtale med forældrene, hvor de informeres om indhold af mødet og hvilke tværfaglige samarbejdspartnere der evt. indkaldes. Det aftales hvordan forældrene inddrages fremadrettet og hvilke pædagogiske tiltag der iværksættes i institutionen.	Indenfor 14 dage	Daglig pædagogisk leder og Primærpædagog
Intern opfølgning og evaluering Internt i institutionen. Orientering til det øvrige personale	Typisk på 1. kommende personalemøde	Primærpædagog og Daglig pædagogisk leder
Tværfaglig opfølgning og evaluering	Det vurderes alt efter hvor akut situationen er	Daglig pædagogisk leder
Underretning Vi skal være opmærksomme på underretningspligten og at punkter i handleplanen derfor kan overspringes.		Daglig pædagogisk leder og pædagoger

Bilag 2

Refleksion, dokumentation, evaluering af

Dato _____ Tidspunkt _____

Hvilke medarbejdere er inddraget og hvilke positioner er tildelt?	
Hvilket tema eller grundlag er i spil for os? - beskrives	
Diverse relevante forhold:	

Hvad ville vi?	Hvad gjorde jeg/vi	Hvad observerede jeg/vi	Hvad lærte jeg/vi	Hvad ændrer jeg/vi

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer **dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling.** Her er bl.a. materialer om **evaluerende pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.**

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Pædagogisk læreplan

© 2019
Danmarks Evalueringsinstitut og
Børne- og Socialministeriet

Citat med kildeangivelse er tilladt

Design: BGRAPHIC